

УДК 025.5:002.1:378.011.3–052

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ-МЕНЕДЖЕРІВ У РАМКАХ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ (на прикладі бібліотеки Білоруського державного університету культури та мистецтв)

Олег БАРМА

*Білоруський державний університет культури та мистецтв,
вул. Рабкорівська, 17, м. Мінськ, Республіка Білорусь, 220007, тел. (375-29) 775-34-01,
ел. пошта: barma_oleg@mail.ru*

У статті розглядається вплив зростання обсягу фахової інформації і знань на процес формування інформаційної культури студентів-менеджерів у рамках освоєння ними освітніх програм вищої освіти I ступеня. Акцентується увага на діяльності бібліотеки Білоруського державного університету культури та мистецтв щодо формування інформаційної культури своїх користувачів з урахуванням їхніх навчальних та науково-дослідницьких потреб, як у рамках реалізації власних навчальних програм, так і у співпраці з автором статті з дисципліни “Робота з науковою інформацією”.

Ключові слова: інформація, знання, інформаційна культура студентів, бібліотеки вищих навчальних закладів, студенти-менеджери, соціально-культурна сфера, робота з науковою інформацією.

Знання можна розглядати як особливу форму інтелектуальної власності людини, як її персоніфікований капітал.

А. І. Степанцов

Одним із найважливіших парадигмальних наслідків повороту сучасної педагогіки до аналізу рівня інформаційної культури особи, що навчається, є тенденція відмови від інтерпретації суб’єктно-об’єктного підходу в освіті як домінуючого і становлення протилежного йому суб’єктно-суб’єктного. Ця тенденція по-різному проявляється в системі загальної, середньої та вищої освіти, але з урахуванням своєї гносеологічної та аксіологічної специфіки виявляється як універсальна форма стимулювання особистості до засвоєння знань. В основі суб’єктно-об’єктного підходу лежить інтенція особи, що навчається, до самостійного, творчого аналізу освітнього продукту, вивчення його іманентних властивостей за рахунок особистих знань, умінь і навиків, набутих у рамках аудиторної роботи та в ході самостійної пошукової діяльності. Вміння здійснювати пошук, обробку, оцінку й систематизацію інформації та знань, тобто наявність певного рівня інформаційної культури, в епоху інформаційного суспільства набувають статусу базових передумов розвитку пізнавальної діяльності людини. Як відзначають учені (І. Н. Гендіна, В. Є. Леончиков, Н. Ю. Вайцехович), інформаційне суспільство, яке в академічних колах називають “суспільством, що навчається”, ставить собі за мету формувати в людини прагнення до постійного оновлення знань з урахуванням соціальних, культурних, інформаційних трансформа-

цій, які впливають на еволюційні процеси, що відбуваються на всіх рівнях життєдіяльності суспільства.

Важливим аспектом у контексті осмислення змін, які відбуваються, і напрацювання спільних дій щодо їхнього регулювання, є становлення нових умов, у рамках яких формується інформаційна культура особистості, в тому числі студентів, які засвоюють освітні програми вищої школи. На нашу думку, вона пов'язана з об'єктивними та суб'єктивними факторами, що експліцитно зафіксовані в педагогіці, соціології та сфері соціальних комунікацій, особливо у працях з бібліографознавства і книгознавства. До об'єктивних факторів можна віднести тенденцію зростання обсягу інформації і знань, збільшення швидкості їхнього розповсюдження завдяки інформаційно-комунікативним технологіям, збільшення обсягів документних масивів дубльованої інформації і появу "мережевої інформації" в контексті споживацької політики суспільства. Не менш важливим, а часом визначальним фактором, який впливає на інтенсивність розвитку наукомістких галузей, є швидке старіння інформації і – як наслідок – самих знань, що виявляється у зниженні рівня їхньої наукової, наукововиробничої, практичної значимості у виробництві матеріальних і нематеріальних благ. На противагу цьому набирають обертів тенденції, в рамках яких застаріла інформація не лише не виходить з обігу, але й має високий рівень зберігання і подальшого, не менш активного, використання завдяки технологічним властивостям інформаційно-комунікативних систем. До суб'єктивних факторів, на наш погляд, можна віднести такі явища:

- створення наукових концепцій інформаційного розвитку освіти суспільства і його громадян;
- визначення рівня якості інформації і знань у системі суспільних відносин;
- формування особистісних програм розвитку з урахуванням соціокультурного і економічного розвитку суспільства в цілому та його окремих груп зокрема.

Ці тенденції яскраво виражені у сфері генерування і функціонування професійної інформації і знань, які в рамках розвитку соціуму його представники сприймають як стратегічний ресурс, що ставить собі за мету генерацію інноваційних програм розвитку людського потенціалу за умови безперервного споживання наукових ідей, які відображаються в документних потоках.

В інформаційно-фаховому просторі домінують дві протилежні тенденції. Перша полягає у збільшенні в геометричній прогресії інформації та знань, які позитивно впливають на процес стимулювання фахової інноваційно-дослідницької діяльності та вкорінення її результатів у практико-орієнтованому середовищі, здійснюючи цим вплив на рівень якості кінцевого продукту і сферу його застосування.

Інша тенденція проявляється в неможливості оперативної фіксації іманентних властивостей результатів інноваційної діяльності у практико-орієнтованому середовищі за рахунок їхнього швидкого збільшення, що автоматично призводить до застаріння попередніх результатів. На академічному рівні ця тенденція яскраво виявляється в неспроможності соціальних і соціокультурних систем фіксувати всі зміни, що відбуваються, й аналізувати їх у рамках планомірного засвоєння накопиченого соціального досвіду та його трансляції між поколіннями. Однією з таких систем є освіта, яка, на думку О. В. Архіпової, як "система, що динамічно розвивається, повинна адекватно реагувати на зміни, що відбуваються в суспільному розвитку"¹.

¹ Архіпова О. В. *Ідея образования в контексте постнеклассической культуры*. – Санкт-Петербург, 2011. – С. 7.

Система вищої освіти XXI століття – це послідовний і цілеспрямований процес навчання і виховання, який забезпечує підготовку кваліфікованих спеціалістів, розвиток їхніх здібностей та інтелектуально-творчого потенціалу, у рамках яких формується рівень інформаційна культура спеціаліста.

Інформаційна культура фахівця – це невід’ємна частина професійної компетентності, яка може включати, виходячи з положень, які висунув представник білоруської школи бібліотекознавства Н. Ю. Вайцехович², такі показники:

– прагнення до систематичного оновлення фахових знань для самостійного і творчого вирішення поставлених завдань;

– вміння усвідомлювати і формулювати свої інформаційні потреби з урахуванням соціальних, культурних, економічних та інших реалій, аналізувати свою інформаційну поведінку і порівнювати її з домінуючими тенденціями розвитку інформаційно-комунікаційних технологій і концепцій формування суспільства знань;

– здійснювати інформаційний пошук, опрацьовувати великі масиви інформації, аналітично оцінювати її якість і рівень інформаційної насиченості;

– вміння видобувати і опрацьовувати професійну інформацію, перетворюючи її на особистісні знання; формувати навички фахового спілкування для отримання професійної інформації; чітко й доказово викладати результати власних досліджень.

Важливим аспектом є вміння студентів продуктивно діяти в умовах як повноти, так і браку інформації; використовувати різноманітні інформаційно-пошукові системи; критично оцінювати знайдену інформацію з точки зору її достовірності, актуальності, новизни; відсіювати інформацію, яка загрожує інформаційно-психологічній безпеці особистості.

Формування інформаційної культури особистості майбутнього фахівця не може здійснюватися лише в рамках навчальних дисциплін у системі вищої гуманітарної освіти, орієнтованої передусім на теоретичне засвоєння всієї суми знань і вмінь, що суперечить концепції дієвого підходу в системі сучасної освіти.

Інформаційна культура особистості, за оцінкою Ж. Л. Романової, це “одна зі складових загальної культури людини; сукупність інформаційного світогляду й системи знань і умінь, які забезпечують цілеспрямовану *самостійну* [курсив наш. – О. Б.] діяльність щодо оптимального задоволення індивідуальних потреб...”³. Як відзначають Н. І. Гендіна і Л. Н. Рябцева, інформаційна культура особистості – це сукупність “системи знань і вмінь, які забезпечують цілеспрямовану самостійну діяльність з оптимального задоволення індивідуальних інформаційних потреб із використанням як традиційних, так і нових інформаційних технологій”⁴.

Беручи до уваги об’єктивні й суб’єктивні фактори формування інформаційної культури особистості, а також домінуючі й протилежні одна одній тенденції зростання і старіння професійної інформації і знань, враховуючи основні характеристики інформаційної культури особистості, представленої в роботах фахівців інформаційно-документної сфери, автор статті висуває таку тезу: рівень інформаційної куль-

---

² Вайцехович Н. Ю. *Основы информационной культуры студента-медика: пособие для студентов высших учебных заведений по специальности 1-23 01 11 Библиотековедение и библиография (по направлениям)*. – Минск, 2012. – С. 4–5.

³ *Информационная культура личности: учебная программа по специальности 1-23 01 11 Библиотековедение и библиография (по направлениям) / сост. Ж. Л. Романова*. – Минск, 2011. – С. 3.

⁴ Гендіна Н. І., Рябцева Л. Н. Решение ключевых задач информационной подготовки граждан и реализация образовательной функции библиотек Интернета // *Библиотековедение*. – 2012. – № 1. – С. 41.

тури студентів вищих навчальних закладів є базово-вихідною передумовою для формування світоглядних установок й інформаційних стратегій з пошуку професійної інформації, її оцінки (з точки зору подальшого використання в пізнавальній діяльності), систематизації, обробки й застосування в навчально-освітній і фаховій діяльності, результатом якого є конкурентноспроможний, наукомісткий освітній та/або фаховий продукт, який свідчить про рівень знань, умінь і навиків його творця.

В контексті стрімкого розвитку соціально-культурної сфери, її впливу на біологічні, економічні, політичні сфери життєдіяльності суспільства, інтеграцію психологічних, філософських, медичних технологій у її предметне поле діяльності на передній план виходить проблема фіксації іманентної природи змін у її внутрішньому (фаховому) просторі, науковий опис змін для їхньої подальшої апробації і вивчення в академічному середовищі, з метою підготовки висококваліфікованих фахівців, знання, вміння і навиків яких відображають загальний рівень розвитку їхньої професійної сфери.

Якщо засвоєння і вкорінення в соціально-культурній сфері результатів інноваційної діяльності характеризується оперативністю і багатовекторністю, то в контексті викладацької діяльності процес їхньої апробації можна повністю реалізувати лише в науково-методичній роботі викладача (який водночас може виступати в ролі вченого, ініціатора інновацій), але не в процесі їхньої трансляції, що має більш фрагментарний характер за рахунок неможливості передати більший обсяг фахової інформації у відведені часові рамки занять. Перед студентами-менеджерами ставиться завдання самостійно оволодіти необхідною сумою знань і використовувати її надалі в рамках навчального процесу; як відзначає А. І. Степанцов, у цьому випадку робота студентів являє собою “вільний процес надбання знань з метою підвищення фахового рівня, розширення інформаційного творчого поля діяльності, підтримку і збагачення “культурної компетентності”⁵.

Сьогодні можна констатувати той факт, що студенти, які освоюють навчальні програми вищої освіти I ступеня, на випускних курсах повинні систематично засвоювати нові знання з дисциплін, які вони проходили на першому та другому курсах, тому що процес старіння й оновлення фахової інформації триває від трьох до п'яти років, а в деяких наукомістких галузях і галузях з високим рівнем інноваційності (до яких відносимо і культуру) – до двох років. За оцінкою В. Є. Леончикова, “фахівець [у тому числі й студенти випускних курсів. – О. Б.] ... якщо не засвоює новітні знання з фаху, через невеликий проміжок часу відстає у своєму розвитку”⁶ як у фаховому, так і в особистісному плані.

Протягом чотирьох років навчання за спеціалізацією “Менеджмент соціальної та культурної сфери” студенти засвоюють комплекс загальногуманітарних дисциплін (“Філософія”, “Соціологія”, “Економіка”, “Історія”) та дисциплін, спрямованих на формування професійної компетентності (“Ресурсна база соціально-культурної сфери”, “Теорія та історія соціально-культурної діяльності”, “Тайм-менеджмент”,

---

⁵ Степанцов А. И. Контроль самостоятельной работы студентов-заочников как часть обязательной работы преподавателей // *Удасканаленне дзейнасці кафедраў на прафесійнай падрыхтоўцы спецыялістаў на факультэце завочнага навучання: матэрыялы навук.-метадыч. канф.*, Мінск, 2 лют. 2012 г. / рэдкал.: Ю. П. Бондар (старш.) і інш. – Мінск, 2012. – С. 238.

⁶ Леончиков В. Е. Специфика деятельности библиотек в системе непрерывного образования // *Культурно-образовательное пространство региона: проблемы и перспективы: материалы Всерос. науч.-практич. конф. с междунар. участием* 13 дек. 2013 г. / сост. и ред. З. К. Лошаковская. – Махачкала, 2013. – С. 135.

“Основи культурно-дозвільної діяльності”, “Менеджмент у сфері культури”, “Маркетинг у сфері культури”, “Режисура культурно-дозвільних програм”, “Робота з науковою інформацією”, “Соціально-культурне проектування”, “Продюсерська діяльність в музичній сфері”, “Інноваційний менеджмент”), які, з огляду на їхній обсяг, неможливо повністю засвоїти в рамках аудиторних занять, але від рівня засвоєння яких залежить конкурентоспроможність майбутнього менеджера на ринку праці. Щобільше, з урахуванням тенденції збільшення кількості навчальних годин, відведених на самостійну роботу⁷ в рамках вивчення навчальних програм за рахунок аудиторних, рівень інформаційної культури являє собою своєрідний педагогічний і психологічний інструментарій, на основі якого реалізуються програми самостійного засвоєння фахової інформації і знань та відбувається їхнє подальше опробування в практичній сфері.

В контексті розвитку інформаційних технологій самостійна робота студентів набуває таких рис, як інтенсивність і мобільність. Прагнення студентів отримувати знання шляхом самостійної, позааудиторної роботи дозволяє перетворити їх, за словами А. І. Степанцова, “з пасивного споживача знань у їхнього активного творця”⁸, тому на перший план виходить завдання з формування інформаційної культури в рамках діяльнісного підходу. Саме тому освітню функцію в контексті формування інформаційної культури студентів беруть на себе бібліотеки ВНЗ, які, як пишуть Н. І. Гендіна і Л. Н. Рябцева, прагнуть “дати уявлення [студентам. – О. Б.] про входження світової цивілізації до інформаційного суспільства, сформувати у осіб, що навчаються, уявлення про складність і багатоманітність існуючих інформаційних ресурсів; озброїти їх алгоритмами пошуку й аналітико-синтетичної переробки, добування і оцінки інформації, перетворення знайденої інформації і отримання на цій основі нових даних; навчити технології підготовки і оформлення результатів самостійної навчальної, науково-дослідної, професійної діяльності”⁹. Бібліотеки ВНЗ як структурні підрозділи університетів й інститутів культури та мистецтв організовують свою діяльність щодо навчання і підвищення інформаційної культури студентів, як на рівні супроводу освітнього процесу, так і шляхом реалізації власних програм, що часом мають науково-дослідний характер.

Сучасна бібліотека вищої школи, якою є і бібліотека Білоруського державного університету культури і мистецтв, – це не стільки форма організації інформаційного простору всередині самого ВНЗ, де співробітники і студенти отримують доступ до інформаційних ресурсів, як комплексний медіацентр, у рамках якого функціонує цілісна система інформаційно-бібліографічного забезпечення самоосвітніх, навчальних, науково-дослідних потреб її користувачів засобами традиційних і електронних інформаційних ресурсів, які розташовані в локальному та віддаленому доступі.

На сьогодні бібліотека БДУКМ самостійно генерує бази даних “Електронний каталог”, “Праці викладачів, співробітників, аспірантів, магістрантів і студентів БДУКМ”, “БДУКМ у ЗМІ”, “Фонотека”, “Медіатека”. Від 2014 р. функціонує новий ресурс “Репозитарій БДУКМ” – електронний архів, де накопичуються, зберігаються і підтримуються в належному стані документи навчального, освітнього і методичного призначення, які створили співробітники Університету та студенти в рамках навчаль-

⁷ Положение о самостоятельной работе студентов (курсантов, слушателей): утв. приказом Министра образования Респ. Беларусь, 27 мая 2013 г., № 405 // Республиканский институт высшей школы. – Минск, 2013. – Режим доступа: http://www.nihe.bsu.by/images/info/13/405/pol_sam_pab.doc – Час доступу: 15.01.2015.

⁸ Степанцов А. И. Контроль самостоятельной работы студентов-заочников... – С. 238.

⁹ Гендина Н. И., Рябцева Л. Н. Решение ключевых задач информационной подготовки... – С. 41.

ної і науково-дослідної діяльності. Документи представлено у вигляді прикріплених макрооб'єктів з можливістю безкоштовного онлайн-перегляду та скачування через Інтернет.

Для максимально повного задоволення інформаційних потреб своїх користувачів бібліотека надає доступ до придбаних у світових виробників ресурсам: БД “EBSCOhost”, “East View Publications”, “Polpred.com Обзор СМИ”, а також до ресурсів наукової електронної бібліотеки eLIBRARY.RU.

Процес формування інформаційної культури у студентів-менеджерів починається з їхнього запису до бібліотеки і ознайомчої екскурсії. Процес запису включає кілька етапів: безпосередній запис до бібліотеки (заповнення реєстраційної картки, знайомство з правилами користування бібліотекою, з її історією і традиціями); знайомство з персоналом бібліотеки (важливим аспектом знайомства є персоналізування співробітника у системі “спеціаліст – користувач”); знайомство зі специфікою діяльності кожного відділу (напряму діяльності кожного структурного підрозділу, його ресурсна і матеріально-технічна база). Для подальшого орієнтування студентів у бібліотеці як інформаційно-пошуковій системі розробляють і розповсюджують інформаційні матеріали “Пам’ятка першокурсників” і “Пам’ятка заочників” – своєрідна персональна інформаційна мапа.

Заходи, спрямовані на формування інформаційної культури студентів-менеджерів, які здійснюють працівники бібліотеки, можна розділити на два блоки:

- інформаційно-бібліографічні: виставки нових надходжень, тематичні виставки (за дисциплінами спеціалізації); видавнична продукція бібліотеки (“Бюллетень нових поступлень”, “Праці викладчика і супрацюніка БДУКМ за ... год (з фонду бібліотекі)”, “В допомогу образовательному процессу”);
- навчально-освітні: проведення екскурсій, практичних занять й індивідуальних консультацій щодо навчання студентів навикам пошуку інформації в традиційних і електронних каталогах, базах даних, складання й оформлення бібліографічних переліків літератури до курсових і дипломних робіт.

Щороку співробітники бібліотеки проводять консультації і практичні заняття з методики інформаційного пошуку в базах даних власної генерації та придбаних у світових виробників. Слід відзначити, що на сьогодні світові виробники БД пропонують своїм потенціальним користувачам послугу “Тестовий доступ”, завдяки якій майбутні фахівці соціально-культурної сфери під керівництвом спеціалістів знайомляться з різними формами й методами представлення інформаційних ресурсів, а також з асортиментом книжкового ринку в контексті можливості їхнього використання в навчальній, навчально-виробничій та науково-дослідницькій діяльності.

Для формування інформаційної культури студентів-менеджерів (особливо студентів заочної форми навчання) бібліотека пропонує використовувати свій персональний сайт, який надає об'єктивну й оперативну інформацію про її ресурсний потенціал і функціональні можливості.

У вільному доступі на сайті бібліотеки представлено нормативно-правову документацію (“Положення про бібліотеку ОЗ «БДУКМ»”, “Положення про взаємодію бібліотеки і кафедр”, “Правила користування бібліотекою ОЗ «БДУКМ»”, “План роботи бібліотеки на ... навчальний рік”, “Звіт про роботу бібліотеки за ... навчальний рік”), яку використовують для формування у студентів знань про адміністративно-правові відносини в рамках “бібліотекар – користувач” і рівні інформаційного супроводу освітнього процесу. На допомогу організації навчальної і науково-дослідної

діяльності на сайті бібліотеки організували спеціальний розділ “Студентам і науковим працівникам”, у якому розміщено методичний матеріал щодо оформлення списку літератури та інструкція щодо оформлення дисертації й автореферату, затверджені ВАК Республіки Білорусь.

Важливим аспектом формування інформаційної культури студентів-менеджерів є аналітична інформація про інформаційні ресурси бібліотеки: короткий опис самого ресурсу (обсяг, правила доступу), його основні характеристики (види видань, цільове призначення), а також посилання на ресурси віддаленого доступу, які надають користувачеві через “Віртуальну читальну залу” Національної бібліотеки Білорусі.

Починаючи з 2013–2014 навчального року, співробітники бібліотеки для інформування студентів і професорсько-викладацького складу університету про книгозабезпечення дисциплін фахового циклу, створили переліки “На допомогу освітньому процесу” (“В допомогу освітньому процесу”), де нарівні з бібліографічним описом видань з фонду бібліотеки представлено бібліографічну інформацію з придбаних баз даних, а також посилання на ресурси віддаленого доступу, в тому числі на фахові сайти, які відображають тенденції розвитку соціально-культурної сфери.

У 2014 р. з ініціативи кафедри менеджменту соціально-культурної діяльності факультету культурології і соціокультурної діяльності до навчального плану студентів спеціалізації “Менеджмент соціальної та культурної сфери”, які освоюють навчальні програми вищої освіти I ступеня, було впроваджено дисципліну “Робота з науковою інформацією”. Її основна мета полягає у формуванні в студентів знань, умінь і навиків самостійного пошуку наукової інформації, її систематизації, аналізу, оцінки та подальшого використання в навчальній і науково-дослідницькій діяльності. Основними завданнями курсу є:

- формування уявлення про систему і джерела наукової інформації; розвиток стійкого пізнавального інтересу до роботи з науковою інформацією;
- отримання знань про сучасні тенденції розвитку документних потоків з культурології та соціально-культурної діяльності;
- оволодіння ефективними і раціональними прийомами і способами самостійного пошуку наукової інформації;
- засвоєння алгоритмів інформаційного пошуку відповідно до навчальної та науково-дослідної діяльності;
- оволодіння методами аналітико-синтетичної переробки інформації;
- вивчення і практичне засвоєння технологій підготовки і оформлення результатів навчально-методичної і фахово орієнтованої науково-дослідної роботи.

У рамках курсу автор статті разом з С. А. Пацієнко розробив навчальну програму¹⁰ і навчально-методичний комплекс. Для проведення практичних занять було задіяно інформаційні ресурси бібліотеки університету.

Основними темами практичних занять, реалізованих на базі бібліотеки, стали:

- “Пошукові можливості баз даних бібліотеки БДУКМ власної генерації”.
- На основі пошукових можливостей БД студентам пропонували здійснити інформаційний пошук (за темою курсової роботи) за полями з використанням пошукового

---

¹⁰ *Робота с научной информацией*: учебная программа учреждения высшего образования по учебной дисциплине для специальности 1-21 04 01 Культурология (по направлениям), направления специальности 1-21 04 01-02 Культурология (прикладная), специализации 1-21 04 01-02 01 Менеджмент социальной и культурной сферы / сост.: О. А. Барма, С. А. Пациенко. – Минск, 2014. – 19 с.

образу документа і логічних операторів (автор, заголовок, ключові слова, предметні рубрики), за видом пошуку (простий, розширений) відібрати необхідні бібліографічні записи з подальшим оформленням результатів інформаційного пошуку. Під час роботи з повнотекстовою БД “Праці викладачів, співробітників, аспірантів, магістрантів і студентів БДУКМ” і електронним архівом “Репозиторій БДУКМ” увагу студентів звертали на коректне використання результатів інтелектуальної діяльності професорсько-викладацького складу Університету відповідно до Закону Республіки Білорусь “Про авторське право і суміжні права”.

- “Робота з базами даних світових виробників, які придбала бібліотека БДУКМ”. Увагу приділяли пошуковим можливостям БД, а саме: використанню морфологічного аналізу, логічних і фразових запитів, пошуку за шаблоном чи маскою, використанню комбінованих запитів, а також вивченню найпоширеніших помилок, які не дозволяють здійснити інформаційний пошук. Форми роботи з текстом: безпосередній перегляд тексту, алгоритм виведення тексту на друк, відправлення тексту на електронну скриньку.

- “Віртуальні довідкові служби: методика подачі запиту і пошуку відповіді”. Студенти вивчали інтерфейс сайтів ВСС (“Задати запитання”, “Архів”, “Каталог”, “Пошук”), правила користування, критерії, за якими задають запитання і надають відповіді. Приділяли увагу відмітним характеристикам корпоративних віртуальних бібліотечних довідкових служб від універсальних до тематичних. Оволодіння методикою подачі запитів і пошуку відповідей здійснювалося шляхом особистого звернення.

- “Електронні інформаційні ресурси віддаленого доступу”. Для пошуку повнотекстового матеріалу за темами курсової роботи студентам було запропоновано такі провідні електронні бібліотеки Інтернет-простору, як КіберЛенінка, eLIBRARY.ru, Наукова електронна бібліотека Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, а також ресурси відкритого і вільного доступу: Наукова періодика України, ПостНаука, “Культурологічний журнал”, “Огарёв-online”, бібліографічні бази даних “Зведений електронний каталог статей LibKAPD”, бази даних, які генерує Національна бібліотека Білорусі: “Електронний каталог”, “Білорусь в особах і подіях”, “Білорусь: від минулого до теперішнього”, “Вчені Білорусі”.

- “Інформаційно-довідкові портали і сайти закладів культури й освіти як джерела фахової інформації”. Студентам пропонували ознайомитися з Інформаційно-довідковим порталом – Library.ru; порталами Асоціації менеджерів культури (amcult.ru); “Музеї Білорусі з БЕЛКАРТ” (heritage.belkart.by) та ін., з сайтами найбільших культурних установ Республіки Білорусь і країн СНД: Національний художній музей Республіки Білорусь (artmuseum.by); Галерея сучасного мистецтва “Ÿ” (ygallery.by); Музей історії Києва (kyivhistorymuseum.org) та ін., з сайтами освітніх установ, які готують менеджерів соціально-культурної сфери: Білоруський державний університет культури і мистецтв (buk.by); Київський національний університет культури і мистецтв (knukim.edu.ua); Харківська державна академія культури (ic.ac.kharkov.ua) та інші з метою вивчення професійної інформації та її використання в освітній діяльності.

- “Фаховий пошук інформації в Інтернеті: можливості пошукових систем і сервісів”. Використовуючи інформаційно-пошукові системи Інтернету – каталоги й пошукові машини – студенти визначали пошуковий простір, здійснювали вибір інформаційно-пошукової системи, а також пошук інформації відповідно до типу запиту і специфіки конкретної системи.

Формування інформаційної культури студентів-менеджерів – це не лише знання ними етапів пошуку інформації та методики її обробки, а й володіння етичними та психологічними нормами використання інформації в рамках представлення результатів своєї роботи. Саме тому в рамках дисципліни “Робота з науковою інформацією”, а також на практичних заняттях у бібліотеці студентам надають бібліографічні переліки робіт, присвячених етичним і психологічним аспектам роботи з науковою інформацією.

Таким чином, зростання обсягу фахової інформації і знань з одного боку, та їхнє швидке старіння за рахунок збільшення інтенсивності інноваційних відкриттів і розробок з іншого боку збільшують розрив між іманентною фіксацією змін, які відбуваються в суспільстві, та їхнім науковим обґрунтуванням. Найяскравіше це виявляється в академічному середовищі, де від рівня засвоєння інформації і знань як результатів інноваційної діяльності залежить рівень підготовки фахівців.

Зі збільшенням кількості годин, відведених на самостійну роботу студентів, останні, за умови особистої зацікавленості, повинні володіти певними знаннями, вміннями й навиками щодо пошуку, оцінювання, систематизації, обробки й використання інформації, що є неможливим без наявності високого рівня інформаційної культури. Вона в системі вищої освіти набуває статусу практичного інструментарію для реалізації програм планомірного засвоєння фахових знань у рамках пізнавальної діяльності.

У рамках діяльності бібліотеки Білоруського державного університету культури та мистецтва реалізуються як самостійні програми з формування інформаційної культури, так і комплексні, націлені на співпрацю з викладачами, в тому числі з автором цієї статті в рамках дисципліни “Робота з науковою інформацією”, що сприяє успішній підготовці кваліфікованих фахівців, реалізації їхніх професійних знань, умінь і навиків у практико-орієнтованому середовищі.

Переклад з російської Ігоря ПЕТРІЯ

THE FORMATION OF STUDENTS-MANAGERS' INFORMATIONAL CULTURE IN THE FRAME OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS LIBRARIES' ACTIVITIES (case of the library of Belarus State University of Art and Culture)

Oleg BARMA

*Belarus State University of Art and Culture,
17, Rabkorovskaya Str., Minsk, Republic of Belarus, 220007, phone number: (375-29) 775-34-01,
e-mail: barma_oleg@mail.ru*

The author studies the influence of the growth of information and knowledge on the process of shaping students-managers' informational culture in the frame of their mastering higher education educational programs of Level 1. The attention is paid to the activity of the library of Belarus State University of Art and Culture in the framework of forming the informational culture of their users with taking into account their learning and research needs, not only in the framework of their own educational programs realization, but also in cooperation with the author of the article on discipline “Work with academic information”.

Key words: information, knowledge, informational culture of students, library of higher educational institutions, students-managers, socio-cultural sphere, work with scholarly information.

ФОРМИРОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНТОВ-МЕНЕДЖЕРОВ В РАМКАХ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БИБЛИОТЕК ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ (на примере библиотеки Белорусского государственного университета культуры и искусств)

Олег БАРМА

*Белорусский государственный университет культуры и искусств,
ул. Рабкоровская, 17, г. Минск, Республика Беларусь, 220007, тел. (375-29) 775-34-01,
эл. почта: barma_oleg@mail.ru*

В статье рассматривается влияние роста объема профессиональной информации и знаний на процесс формирования информационной культуры студентов-менеджеров в рамках освоения ими образовательных программ высшего образования I ступени. Акцентируется внимание на деятельности библиотеки Белорусского государственного университета культуры и искусств по формированию информационной культуры своих пользователей с учетом их учебных, научно-исследовательских потребностей, как в рамках реализации собственных учебных программ, так и в сотрудничестве с автором статьи по дисциплине “Работа с научной информацией”.

Ключевые слова: информация, знания, информационная культура студентов, библиотеки высших учебных заведений, студенты-менеджеры, социально-культурная сфера, работа с научной информацией.

Стаття надійшла до редколегії 21.01.2015

Прийнята до друку 3.03.2015